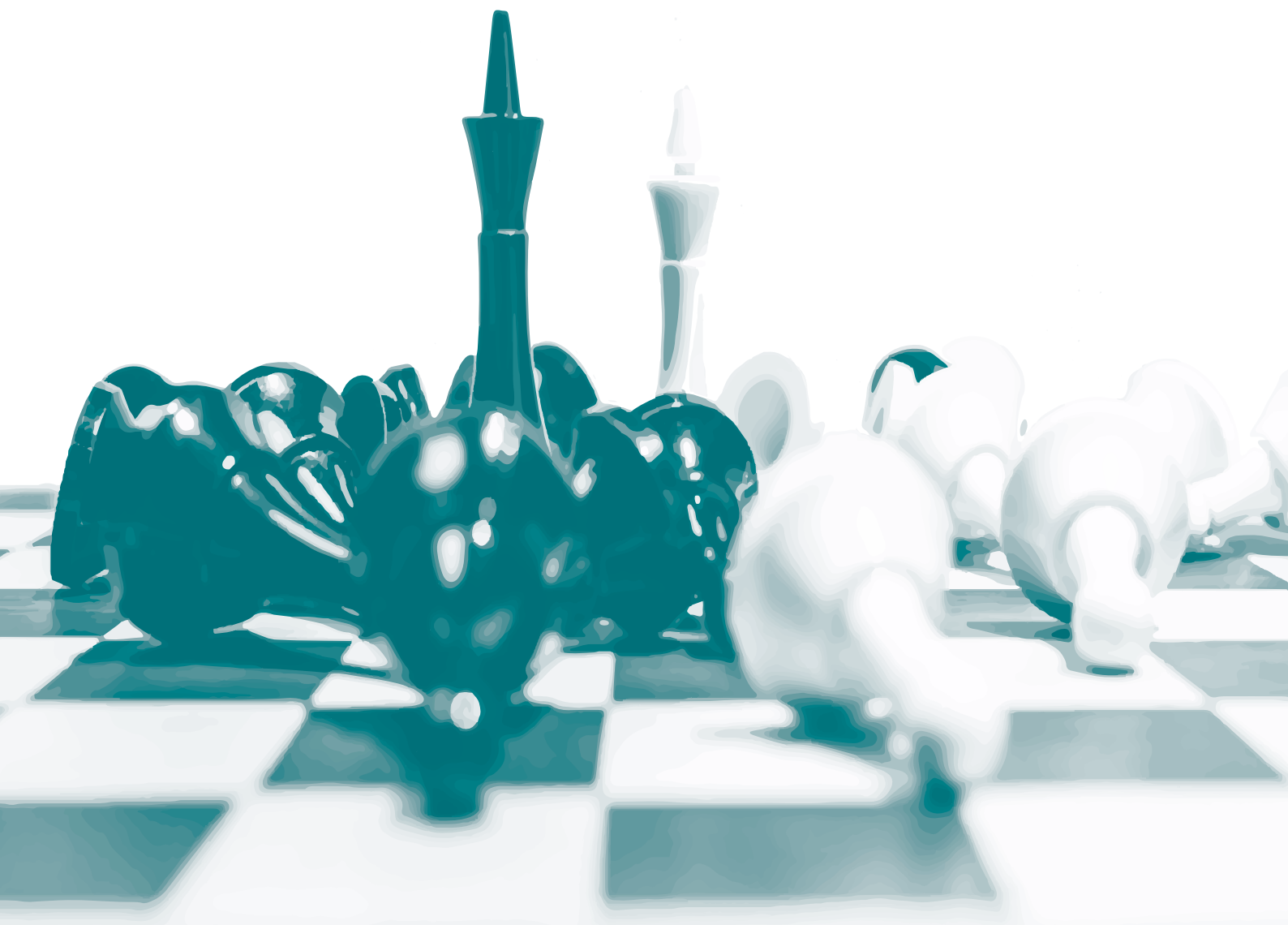

EGOERAREN AZTERKETA 144

EGOERA EKONOMIKO ETA SOZIALARI BURUZKO TXOSTENA

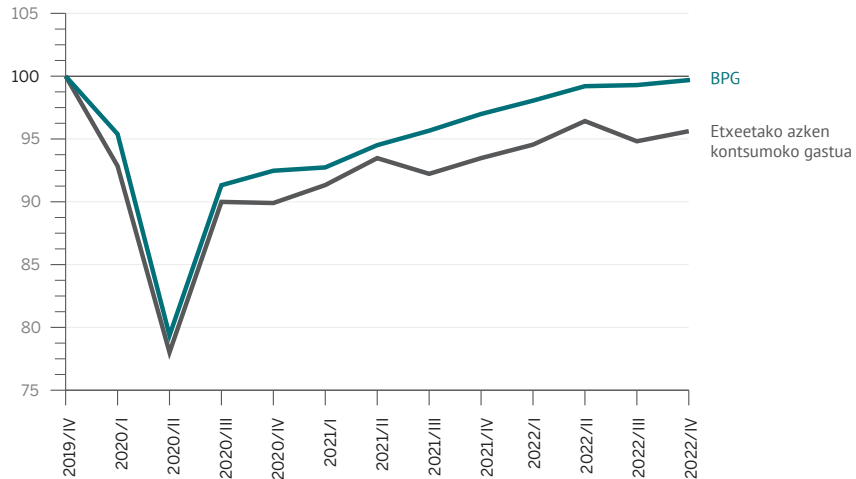
“Globalizazio liberala eta irekia hil da”

DATU ESANGURATSUENAK

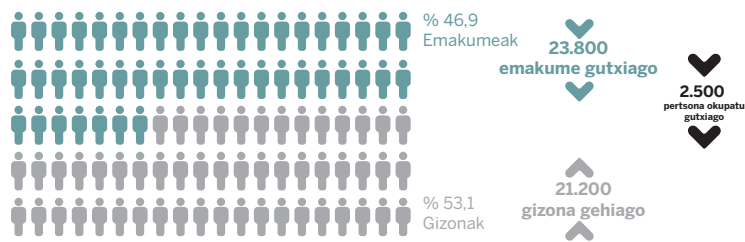
2. orr.

BPGak eta kontsumoak oraindik ez dute pandemiaren aurreko maila berreskuratu

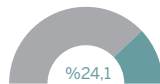
Okupazioak behera egin zuen 2022an eta emakumeak dira prekarietatea gehien pairatzen dutenak

Gizonen eta emakumeen okupazioa 2022an

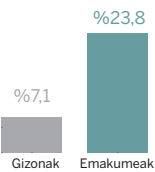

Tenporalitatea

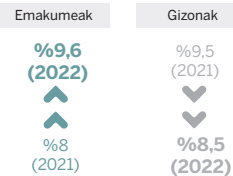
Emakumeen tenporalitate tasa

Partzialitatea

Langabezia

Pobretze-prozesua

Erosketa saskia

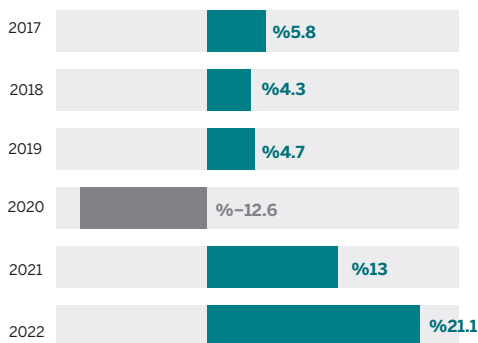
Hipoteka

Soldatak

Enpresen etekinak gorantz

Aurkibidea

1. Sarrera.....	4
2. Esparru geopolitiko.....	4
3. Adierazle makroekonomikoen azterketa.....	8
3.1. 2022ko desazelerazio ekonomikoa.....	8
3.2. 2023an galgatzea espero da.....	10
4. 2022ko enpleguaren datuak.....	12
4.1. Enpleguaren murrizketa nabarmena emakumeen artean.....	12
4.2. Langabezia zertxobait bat igo zen.....	13
4.3. Europaren atzetik jarraitzen dugu.....	14
5. Pobretze prozesua.....	15
5.1. KPIaren oso azpitik daude soldatak.....	15
5.2. Inflazio errekorra 2022an.....	15
5.3. Aurrezkiaren amaiera.....	18
5.4. Interes-tasen eta Euriborraren igoera.....	19
6. Bankuen negozioa eta zor publikoaren arriskua.....	22
7. Enpresa-onurak eta aberastasuna.....	22
PUNTAKO GAIA: 2022ko kontratazioaren analisia.....	25
Sarrera.....	25
Kontratun estatistikak.....	25
Ondorioak.....	29

1. Sarrera

4. orr.

Era askotako krisiak planeta astintzen ari dira. Krisi ekonomikoa inflazio eta desazelerazio handiarekin, krisi ekologikoa klima-aldaketarekin eta lehengaien mugekin, eta krisi geopolitikoa, gerra eta herrialdeen arteko zatiketarekin. Etorkizun etsigarria iragartzen duten gaiak dira, eta horiek txosten honetan zehar azalduko ditugu.

Egoeraren Azterketaren azken alean, nazioarte mailan dauden tentsio geopolitikoak aipatu genituen. Ika mika horiek eragin zuzena izan dute pandemia osteko errealitate berriaren osaketan. Txosten berri honetan, berriz ere azpimarratzen ditugu gai horietako batzuk; tentsioak murriztu beharrean, eskalatzen jarraitzen baitituzte. Zentzu horretan aipatu behar da, maila geopolitikoan gertatzen denak interes jakin batzuei erantzuten diela, testuan egiaztatu ahal izango dugun bezala.

Egoeraren Azterketaren 144. zenbaki honetan, lehenik eta behin, esparru geopolitiko eta maila globalean dauden botere-borrokak aztertuko ditugu. Bigarren atalean, ohi bezala, BPGren azterketa eta 2023rako aurreikuspenak egingo ditugu. Ondoren, enpleguaren egoerari erreparatuko diogu, eta, pobretze-prozesuari dagokionez, lau gai aztertuko ditugu: soldaten devaluazioa, inflazioa, aurrezkiaren jaitsiera eta interes-tasen igoera. Hori guztia, ahaztu gabe enpresen mozkinek gora egiten jarraitzen dutela, ondoren egiaztatu ahal izango dugun bezala. Azkenik, hileko gai gisa, 2022ko kontratazioaren analisia egingo dugu, baita lan-erreformak enpleguan izan dituen ondorioak ere.

2. Esparru geopolitikoak: hegemonia, inperialismoa eta ekonomia

Zenbait txostenetan adierazi dugu, kapitalismoa ezagutzen genuen bezala, aldatzen ari zela beste egoera batera, hain zuzen, ekonomia arloan dinamika protekzionistagoak dituen eszena-toki batera. Gai hori pandemiaren aurretik ere ikusten zen, baina covid -ak eta Ukrainako gerrak azkartu egin dute mundua zatitzen eta polarizatzen duen prozesu hori. Badirudi termino berri bat dagoela, fase berri horri erreferentzia egiten diona, eta hala deitu izan zaio “slowbalization”. Atal honetan, dinamika desglobalizatzaile horiek aztertuko ditugu, zeintzuek, nola ez, ondorio garrantzitsuak dituzte gure lurraldean, Hego Euskal Herrian.

Urtebete bete da Errusiak Ukraina inbaditu zuenetik. Gerra hori eragin handia izaten ari da Mendebaldean, bai arlo ekonomikoan, bai geopolitikoan. Ondorio ekonomikoak hurrengo ataletan aztertuko ditugu, baina aurreratu behar dugu, gerrak ondorio negatiboak izan dituen arren, joera horietako batzuk lehenagotik ere bazirela. Ondorio geopolitikoak dagokienez, ez dago zalantzarik zatiketa handia eragin duela; Ukrainako gerrak NATO eta AEB indartu ditu. AEBk Ukrainari laguntzeko ahaleginak handiak diren arren, argi du Txina dela oraindik ere borrokatu beharreko benetako etsaia, eta ez Errusia.

Hala ere, gerraz gain, badira polarizazio horren sintomatikoak diren beste elementu eta faktore batzuk. Arreta Estatu Batuetako politikan jartzen badugu, joko-arauak aldatzeko asmoa ikusten dugu, joera protekzionistak nagusi direla. Lehenik eta behin, abuztuan AEBetako inflazioa murrizteko legea indarrean jarri zen, AEBko industria-enpresei diru laguntzak ematean datzana. Neurri horiek lehia desleiala dakarte Europarantz (merkataritza askea defendatzen dutenentzako dagokienez), distortsioak sortzen dituelako eta eragin negatiboak dituelako Europako enpresetan. Gainera, Washingtonen dirulaguntz politikak eta energiaren kostua askoz ere txikiagoa izateak (Europako kostuaren herena izateraino heldu dena), Europako enpresa batzuk edota produkzio plantak Ipar Amerikara deslokalizatzea ekarri dute.

AEB eta Txinaren arteko gerra teknologikoa azkartu egin da azken asteetan. Bidenen neurri berria mikrotxipen sektorean Txinari ezarritako blokeoan sakontzea izan da. AEBk debekatu egin du bere herrialdeko enpresei horrelako mikrotxipak saltzea, eta, horrez gain, sektoreko beste herrialde liderrek ere hornidura horren aurka egitea lortu du. Gogora dezagun txipak edo erdieroaleak funtsezkoak direla goi-teknologia ekoizteko, eta arlo horretan Asiako herrialdea AEBren atzetik dago, eta horrek desoreka handia eragiten dio Txinari. Estatu Batuetako gobernuak ematen duen arrazioa izan da txip horiek arma nuklearretarako erabiltzen direla; hala ere, aitzakia ematen du munduko hegemoniaren lasterketan lidergoa ez galtzeko.

Txinari dagokionez, esan liteke 2022. urtea ez dela bere urterik onena izan arlo ekonomikoan. Izan ere, potentzia asiarrak azken urteetako BPGren daturik txarrena lortu du. Hori hainbat faktorek eragin dute. Lehenik eta behin, zero covid politikak herrialdeko ekonomia osoa baldintzatu du, jarduera ekonomikoa arrastaka eramanez. Beste faktoreetako bat higiezinaren boom-a izan da, oraindik ekonomia kolokan jar dezakeena. Bestalde, aipatu dugun bezala, gerra komertziala, eta, bereziki, teknologikoa, bere enpresak kolpatzen ari da. Hala ere, hurrengo atalean ikusiko dugunez, aurreikuspenak positiboak dira datorren urterako. Kanpo-politikari dagokionez, egoera hobea da. 2022an Txina eta Errusiaren arteko merkataritza loturak sendotu egin dira, baita BRICSen presentzia ere, urte batzuk presentzia handirik gabe igaro ondoren, munduan garrantzi handiagoa izaten hasi dira. Garrantzi handiago horrek gero eta botere handiagoa dakar, mundu polobakarretik (AEB jaun eta jabe den mundutik) ihes egingo duen etorkizuna marraztea helburu duena.

Europar Batasuna aspaldi geratu zen atzean karrera teknologiko horretan, eta, gainera, azken hilabeteetan atzera egin du baita ere industria arloan. Charles Michele azaroan adierazi zuen Europar Batasuna ezin zela izan bi potentzia horien alboko biktima (nahiz eta errealitatean deslokalizazioaren eta politika neoliberalen hamarkadetako biktima izan). Aipatutako testuinguruaren aurrean, eta inflazio handia eta hazkunde txikia gehituta, Frantziak irmotasuna aldarrikatu zuen AEBrekiko, Europak bere interesak (Europako kapitalarenak) defendatu behar zituela azpimarratuz, eta erantzun europar "koordinatua, indartsua eta batua" eskatu zuen. Dirudienez, garaiak aldatu egin dira, eta birlokalizazio edo berrindustrializazio politiketarako deiak bueltan dira.

Ildo horretan, otsailaren 1ean, Ursula Von der Leyenek Europako industriaren lehiakortasuna zero emisio garbiekin hobetzeko eta klima-neutraltasunerako trantsizio azkarra bultzatzeko itun berdearen industria-plana aurkeztu zuen. Plan hau, adierazi dugun esparru horretan kokatzen da eta, aldi berean, Europako funtsen marko berean. Hau da, inbertsioa ekoizpen-eremuan edo ekonomia errealean, kasu honetan, industria arloan. Plana lau zutabek osatzen dute: esparru arautzaile aurreikusgarria eta sinplifikatua, finantzaketarako sarbide bizkorra, gaitasunak hobetzea eta hornidura kate erresilienteetarako merkataritza irekia.

Epe ertainean ikusiko dugu neurri horiek eraginik duten, baina, diogun bezala, badakigu Europar Batasuna aspaldi aldendu zela karrera teknologiko horretatik, eta aurreratzen dugu ez dela bate-re erraza izango nazioarteko bi potentziekin lehiatzea, oso aurretik baitaude.

Azterketa honetan ez da ahaztu behar hori guztia gertatzen ari dela defentsaren aurrekontua handitzen den heinean, NATO indartzearekin batera eta gerra hotzaren garaia gogorarazten duten gertakarietara garamatzan militarizazio batekin. Beraz, hein batean bat gatoz Frantziako ekonomia ministroak globalizazio erabat "liberala eta irekia" pandemian hil zela ziurtatzen zuenarekin, baina desglokalizazio dinamikak lehenagotik zetozela zehazten dugu. Epe laburrean behintzat, zatiketa ekonomiko globaleko eta tentsio geopolitikoko garaia espero dugu, nahiz eta, hala eta guztiz ere, merkataritza globalak etorkizuneko kapitalismoaren ardatz nagusia izaten jarraituko duela uste dugun.

Esparru geopolitikoak: hegemonia, inperialismoa eta...

6. orr.

Europa

Europa aspaldi geratu zen atzean karrera teknologiko horretan, eta azken hilabeteetan atzera egin du baita ere industria arloan. Charles Michelek azaroan adierazi zuen Europar Batasuna ezin zela izan bi potentzia horien alboko biktima.

Testuinguruaren aurrean, eta inflazio handia eta hazkunde txikia gehituta, Frantziak irimotasuna aldarrikatu zuen AEBrekiko, Europak bere interesak (Europako kapitalarenak) defendatu behar zituela azpimarratuz, eta erantzun europar "koordinatua, indartsua eta batua" eskatu zuen. Garaiak aldatu egin dira eta birlokalizazio edo berrindustrializazio politiketarako deiak bueltan dira.

Ildo horretan, Ursula Von der Leyenek Europako industriaren lehiakortasuna zero emisio garbiekin hobetzeko eta klima-neutraltasunerako trantsizio azkarra bultzatzeko itun berdearen industria-plana aurkeztu zuen.

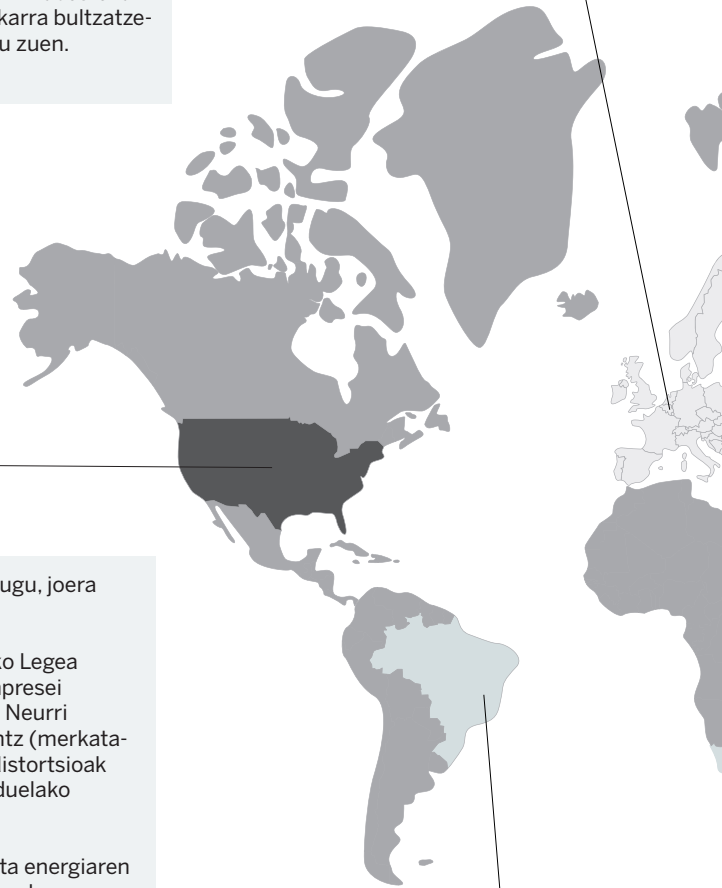
AEB

Joko-arauak aldatzeko asmoa ikusten dugu, joera protekzionistak nagusi direla.

Abuztuan, AEBetako Inflazioa Murrizteko Legea indarrean sartu zen, AEBko industria-enpresei dirulaguntza handiak ematean datzana. Neurri horiek lehia desleiala dakarte Europarantz (merkataritza askea defendatzen dutenentzat), distortsioak sortzen dituelako eta eragin negatiboa duelako Europako enpresetan.

Washingtonen dirulaguntzen politikak eta energiaren kostua askoz ere txikiagoa izateak (Europako kostuaren herena da) Europako enpresa batzuk Ipar Amerikara deslokalizatzea ekarri dute.

Txinari dagokionez, gerra teknologikoa azkartu egin da azken asteetan. Bidenen neurri berria erdieroaleen sektorean Txinari ezarritako blokeoan sakontzea izan da.

eta ekonomia

Errusia eta Ukraina

Urtebete bete da Errusiak Ukraina inbaditu zuenetik. Gerra hori eragin handia izaten ari da Mendebaldean, bai arlo ekonomikoan, bai geopolitikoan.

Gerrak ondorio ekonomiko negatiboak izan ditu, baina joera horietako batzuk gerra aurrekoak ziren.

Ondorio geopolitikoak dagokienez, ez dago zalantzarik zatiketa handia eragin duela. Ukrainako gerrak NATO eta AEB indartu ditu, AEBk Ukrainari laguntzeko ahaleginak egin arren, argi du Txina dela oraindik ere borrokatu beharreko benetako etsaia, eta ez Errusia.

Txina

2022 ez da bere urterik onena izan arlo ekonomikoan. Izan ere, potentzia asiarrak azken urteetako BPGaren daturik txarrenak lortu ditu. Hori hainbat faktorek eragin dute.

Lehenik eta behin, zero covid politikak herrialdeko ekonomia osoa baldintzatu du, jarduera ekonomikoa arrastaka eramanez. Beste faktoreetako bat boom inmobiliarioa izan da, oraindik ekonomia kolokan jar dezakeena.

Bestalde, AEBekiko gerra komertziala, eta bereziki, teknologikoa, bere enpresak kolpatzen ari dira.

Hala ere, aurreikuspen ekonomikoak positiboak dira 2023rako. Kanpo politikari dagokionez, 2022an Txina eta Errusiaren arteko merkataritza loturak sendotu egin dira, baita BRICSen presentziak ere.

Tentsio geopolitikoak

Hegemonia mundialaren aldeko borroka hori gertatzen ari da defentsaren aurrekontua handitzen den heinean, NATO indartzearekin batera eta gerra hotzaren garaia gogorarazten duten gertakarietara garamatzen militarizazio batekin.

Frantziako ekonomia ministroak ziurtatu zuen globalizazio erabat "liberala eta irekia" pandemian hil zela, baina desglobalizazio dinamikak lehenagotik zetozen.

Epe laburrean behintzat, zatiketa ekonomiko globaleko eta tentsio geopolitikoko garaia espero dugu, nahiz eta, hala eta guztiz ere, merkataritza globalak etorkizuneko kapitalismoaren ardatz nagusia izaten jarraituko duela uste dugun.

BRICS

Ekonomia emergenteak (BRICSak, Brasil, Errusia, India, Txina eta Hegoafrikako herrialdeen inizialen ondorioz), presentzia handirik gabe urte batzuk igaro ondoren, munduan garrantzi handiagoa izaten hasi dira.

Garrantzi handiago horrek gero eta botere handiagoa dakar, mundu polobakarretik (AEB jaun eta jabe den mundutik) ihes egingo duen etorkizuna marraztea helburu duena.

3. Adierazle makroekonomikoen azterketa

3.1. 2022ko desazelerazio ekonomikoa

Munduko ekonomia

2022 urtea, desazelerazio ekonomikoa eragin zuten hainbat faktorek ezaugarritu zuten. Horren ondorioz, BPG errealearen munduko hazkundea %3,4ra moteldu zen.

Faktore horietako bat Banku Zentralen moneta-politikaren aldaketari zor zaio. Banku Zentralak hedapen kuantitatibo izenekotik (Quantitative Easing) uzkurtze kuantitatibora (Quantitative Tightening) igaro ziren hilabete gutxi batzuetan. Hau da, ekonomian diru nabarmen injektatetik (neurri batean covid-ak eragindako motelaldi ekonomikoari erantzunez), inflazioarengatik ezer ez injektatzera igaro ziren oso denbora gutxian. Gainera, interes-tasa inoiz ez bezalako erritmoan igo zuten, urteko bigarren seihilekoan ekonomia deprimitzea eraginez. Bestalde, nazioarteko hornidura-kateen blokeoak urtean zehar egon ziren, eta horrek ere eragina izan zuen nazioarteko merkataritzan. Baina, egia da merkataritza suspertu egin zela 2022ko azken hilabeteetan, eta, ondorioz, itsas garraioaren kostuak murriztu egin ziren, pandemiaren aurreko mailara iritsi arte.

Ekonomian shock bat eragin zuen beste gai bat Errusia eta Ukrainaren arteko gatazkak bultzatutako krisi energetikoa izan zen, 5.2 atalean ikusiko dugun bezala, inflazioa duela hamarkada batzuetatik ikusi gabeko mailetaraino bultzatu zuena. Azkenik, azpimarratu behar da Txinan Covid-19aren berragertzeak munduko jarduera ekonomikoa geldiarazi zuela.

Europa-Estatua

Europako ekonomiei ere eragin zien mundu mailan gertatutakoak, eta herrialdeek antzeko joera erakutsi zuten. Europar Batasunak %3,7ko hazkundearekin itxi zuen 2022a, aurreko urteko %5,5aren oso azpitik. Jarduera ekonomikoa gelditu egin zen hirugarren eta laugarren hiruhilekoetan, batez ere manifaktura eta zerbitzuen sektorean. Inflazioa %10 ingurukoa izan zen Batasuneko herrialde askotan, eta horrek eragin nabarmena izan zuen familia-etxeen poltsikoan. Gainera, Europako Banku Zentralak inflazioari aurre egiteko hartutako neurriek, interes-tasak igoz (ondoren aztertuko duguna), kreditua garestitu eta eskaria hoztu zuten.

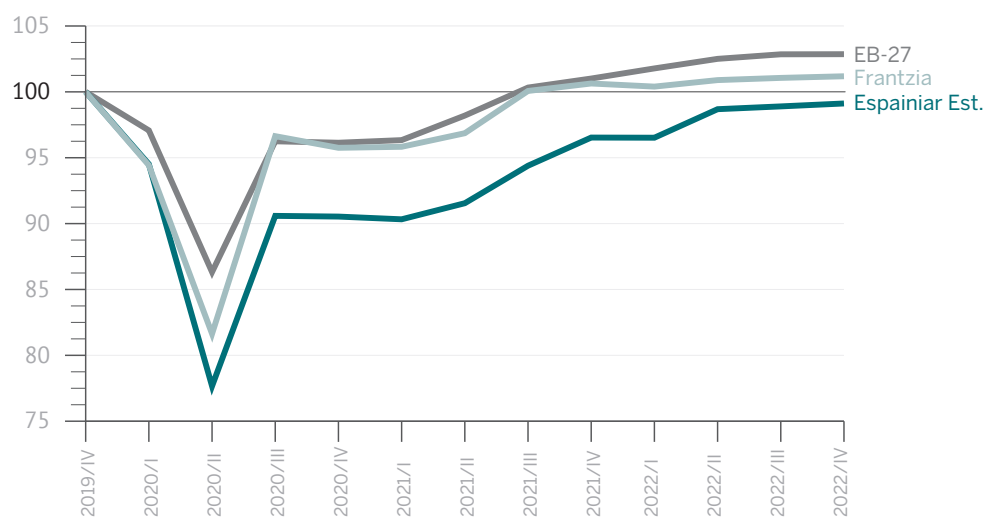
Erakunde askok atzeraldia aurreikusten zuten 2022ko azken hiruhilekoan eta 2023ko lehen hiruhilekoan. Hala ere, aipatutako arrazoi horiek gorabehera eta Ukrainako gerra enkistatu arren, zenbait faktorek saihestu egin zuten atzeraldi hori, horien artean, familiei eta enpresei eman zitzaizen laguntza publikoak. Nazioarteko Diru Funtsaren datuen arabera, Europar Batasunean BPGaren %1,2 izan zen laguntza publikoen pisua. Horretaz gain, ekonomiak berriro irekitzeak eta Errusiatik ez datorren gas likidotuaren prezioa jaisteak ere garrantzia izan zuen (aurreikusitakoa baino gas fluxu handiagoei esker), ohi den bezain hotza ez den abendua izateak ere eragina izan zuen. Hala ere, Europar Batasuna atzeraldian ez sartzeko arrazoi nagusietako bat Irlandak izan zuen hazkunde ekonomiko handia izan zen (%3,5 azken hiruhilekoan), EBko BPG osoa bultzatu baitzuen atzeraldia saihesteko.

Estatu espainiarrari dagokionez, bere zifrak Eurogunekoak baino zertxobait hobeak izan ziren, %5,5eko hazkundea eman baitzen, eta azken hiruhilekoan %0,2koa izan zen. 2022ko hazkundearen arrazoi nagusiak honako hauek izan ziren: etxeetako kontsumoaren hazkundea (batez ere bigarren eta hirugarren hiruhilekoetan), turismoa, gastu publikoaren ekarpena eta kanpo-sektorearen ekarpena, esportazioen inportazioen jaitsierarekin.

Hala ere, urteak aurrera egin ahala desazelerazioa argiago ikusi da. 2022 osoan izandako inflazio altuak (%8,4ko batez bestekoa) familien erosteko ahalmena galtzea eragin zuen, eta pandemian zehar lortutako aurrezkiak agortuz konpentsatu behar izan zuten. Pandemia garaian aurrezki-tasa %25eraino iritsi zen (2020ko apirila) eta 2022ko hirugarren hiruhilekoan, berriz, % 5,7ra jaitsi zen.

Espainiako Estatuko ekonomia Europakoa baino gehiago hazi bazen ere, pandemia aurreko BPGa berreskuratu ez duen bakarrenetakoa izaten jarraitzen du.

BPGren bilakaera (100 indizea = 2019ko 4H)

Iturria: ELAren Azterketa Bulegoak eginda Eurostateko datuekin

HEH

Hazkundearen moteltzea Hego Euskal Herriko 2022. urteko laburpena ere bada. Eustaten hiruhilekoko kontuen arabera, EAEk BPGaren %4,4ko igoera izan zuen 2022an. Hazkunde hori eman zen arren, aipatu behar da EAEko ekonomia ez zela iritsi pandemiaren aurreko mailara. Hiruhilekoen arabera, laugarren hiruhilekoan %5 igo zen aurrekoaren aldean, atzeraldi teknikoak saihestuz. 2022ko igoera batez ere lehen eta bigarren hiruhilekoetatik etorri zen, hirugarrenean ekonomia %0,1ean gelditu baitzen.

Aipatu behar da industria nabarmen moteldu zela hirugarren hiruhilekoan, eta EAEko ekonomiaren eragile nagusia izateari utzi ziola. Zerbitzuen sektorea ere moteldu egin zen urteko bigarren seihilekoan. Eskariari dagokionez, EAEko familiek ere erosteko ahalmenaren galerari aurre egin behar izan zioten pandemian lortutako aurrezkiekin.

Nafarroaren kasuan, kontuen aurrerapenak erakusten du ekonomia % 4,3 hazi zela iaz, eta azken hiru hilabeteetan % 0,8 igo zela aurrekoaren aldean. Ibilgailuen produkzioaren gorakadak eta familien kontsumoak eutsi zioten hazkundeari urtearen azken zatian.

BPG errealaren urteko aldakuntza 2022an (%)

	2022		2022
EAE	4,4	Alemania	1,9
Nafarroa	4,3	Euro Zona	3,5
Espainiar Estatuak	5,2	Mundua	3,4
Frantzia	2,6	Ekonomia emergenteak	3,9

Iturria: NDF, Eustat eta Nastat

3.2. 2023an galgatzea espero da

Munduko ekonomia

Erakundeen aurreikuspen makroekonomikoei buruzko txostenek (NDF, UNCTAD, Munduko Bankua, Nazio Batuek, ELGA, EBZ, Europako Batzardea) ez dituzte proiektio berberak 2023rako eta 2024rako. Aldiz, oro har, irakurketa berberak egiten dituzte. Txosten guztietan ekonomia 2023an geldiaraztea aurreikusten da. Proiektioak ezkorrenek hazkundera %1,7an kokatzen dute eta baikorrenek, ordea, %2,9an. Beraz, ez dago zalantzarik munduko ekonomian hazkundera behera egingo duela 2023an, batez ere ekonomia aurreratuetan.

NDFren datuen arabera (urtarrilak 30), ekonomia aurreratuen hazkundera %1,2koa izango da. AEB %1,4 igoko den bitartean, Eurogunea atzeralditik gertu kokatuko da, %0,7an, hain zuzen. Gorabidean eta garapenean dauden ekonomiak %4 haziko dira, hala ere, herrialde horien arteko hazkundera oso desberdina izango da. Txinak eta Indiak bultzatuko dituzte ekonomia horiek, %5,2ko eta %6,1eko hazkunderarekin; gainerakoak, berriz, askoz beherago kokatuko dira.

Hegoaldeko gainerako herrialdeei dagokienez (gorabidean dauden ekonomiak), egoera delikatu da. Dolarraren interesen igoerak beste monetak devaluatu baititu, eta, beraz, inportatzea garestiagoa da, eta ondorioz balantza komertziala ahuldu egiten da; gainera, finantzaketa ere garestiagoa bihurtzen da. Beraz, AEBtako Banku Zentralaren (FED) tasen igoeraren aurrean, datozen hilabete eta urteek ez dute egoera positiborik aurreikusten. ELAK irakurketa kritikoa du zorraren inguruan, gogora dezagun zorra hegoalde globaleko herrialdeak menderatzeko tresna bat dela, gutxien garatutako herrialdeen jarduerak baldintzatzen duena.

Munduko inflazioari dagokionez, Nazioarteko Diru Funtseko datuen arabera, 2022ko %8,8tik aurtengo %6,6ra jaitsiko dela aurreikusten da. 2024an inflazioa %4,4an kokatuko litzateke, hau da, oraindik ere pandemiaren aurreko mailen gainetik egongo litzateke (%3,5). Murrizketa hori erregaien eta lehengaien prezioen jaitsieragatik, eskari txikiagoagatik, eta ekonomia hoztuko duten banku zentralen moneta-politikengatik gertatuko da.

Europa-Estatua

Europar Batasunaren hazkundera moteldu egingo da 2023an, BPGaren % 0,7ko hazkunderarekin. Hazkundera txikiko pronostiko hori Europako Banku Zentrala egiten ari den interes-tasen igoeren politikaren ondorio da, kontsumoa eta inbertsioa hozten ari baitira, baita Ukrainako gerraren ondorio ere.

Nabarmentzekoa da atzeralditik gertu dagoen Alemaniako zifra (NDFren arabera, %0,1), Europako motor ekonomikoa dena, bere industriari pisua galdu du, eta 2023an esportazioak gutxituko direla aurreikusten da. Aurreko Egoeraren Azterketan adierazi genuen erakunde batzuek iragarri zutelako Alemania aurten atzeraldian sartuko zela. Eta argitaratutako azken zifren arabera, laugarren hiru hilabetean Alemania %0,4 uzkurdu zen. Beraz, oso litekeena da iragarpen horiek betetzea eta Alemania atzeraldian sartzea. 2024rako, ordea, Europar Batasunean %1,8ko hazkundera espero da. Inflazioari dagokionez, Europako Batzordearen otsaileko azken datuek erakusten dute 2022an goia jo zuela (%9,2), 2023an %6,4ra eta 2024an %2,8ra jaistea espero da.

Estatu espainiarrean, 2023rako BPGaren hazkundera moteltzea espero da, %1,3 inguruko hazkunderarekin (Funcasen arabera). Aurrez ikusi dugun bezala, etxeetan aurrezkiak gastatu ziren 2022an, eta 2023rako kontsumoa murriztea aurreikusten da. Hala ere, 2024rako hazkundera %2raino igotzea aurreikusten da. Funcasen txostenaren arabera, ez dago aurreikusita Espainiako Estatuak pandemiaren aurreko BPGaren maila berreskuratzea 2024ko lehen hiru hilabete arte. Inflazioari dagokionez, beheranzko joerarekin jarraituko du, 2023an %4ra eta 2024an %2,3ra iritsi arte (Europako Batzordearen datuak).

HEH

Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailak 2023ko aurrekonturako egindako aurreikuspenek %2,1eko hazkundera zekarten, EBko herrialdeetan egindako aurreikuspenen oso gainetik kokatzen zena. Une hartan ohartarazi genuen, beste behin ere, proiektio baikorregiak zirela, eta duela gutxi Azpiaz sailburuak azpimarratu zuen martxoan hazkundera aurreikuspena berrikusiko dela eta %2tik behera murriztuko dela (logikoa zenez).

Nafarroako Gobernuak ere hazkundera neurritsuagoa aurreikusten du, %1,4 ingurukoa, ekonomiaren arloan dagoen ziurgabetasuna dela eta.

BPG errearen hazkunderaren aurreikuspena 2023an (%)

	2023		2023
EAE	< 2	Alemania	0,1
Nafarroa	1,4	Euro Zona	3,5
Espainiar Estatuak	1,1	Mundua	3,4
Frantzia	0,7	Ekonomia emergenteak	3,9

Iturria: NDF, Eustat eta Nastat

4. 2022ko enpleguaren datuak

Desazelerazio ekonomikoak ondorio negatiboak izan ditu enpleguan. Enplegu datuak EINEk argitaratutako Biztanleria Aktiboaren Inkestaren bidez aztertu ditugu. 2022tik 2021era arteko alderaketa urte horietako laugarren hiruhilekoen konparazioaren bitartez egin da.

4.1. Enpleguaren murrizketa nabarmena emakumeen artean

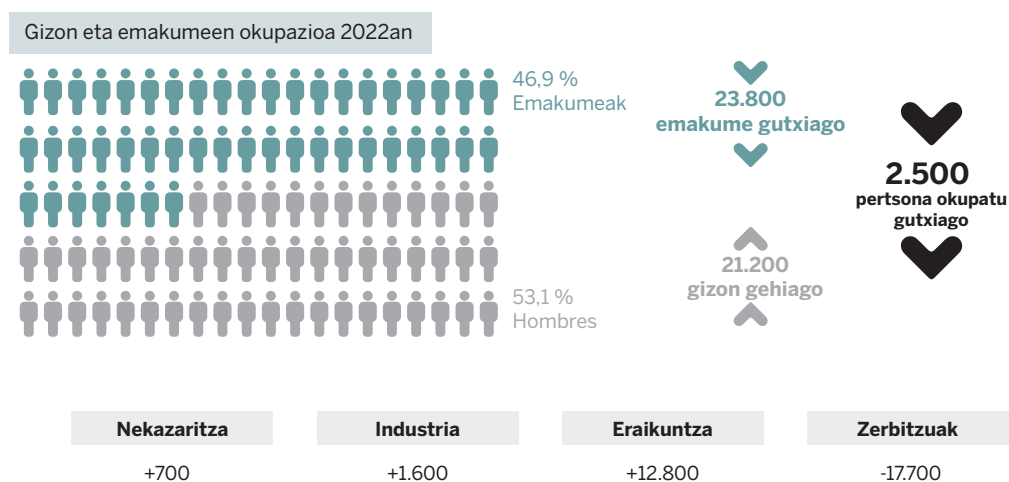
2022an enpleguak behera egin zuen Hego Euskal Herrian. Zehazki, 2.500 landun gutxiago izan ziren eta guztira 1.242.400 landunekin bukatu zen urtea. Suntsipen hori emakumeen artean bakarrik gertatu zen, 23.800 emakume gutxiago izan baitziren. Beraz, emakume landunen kopurua 582.100era jaitsi zen, hau da, okupatuena % 46,9ra. Gizonen artean, berriz, 2022an 21.200 landun gehiago zenbatu ziren, 660.200 helduz (%53,1).

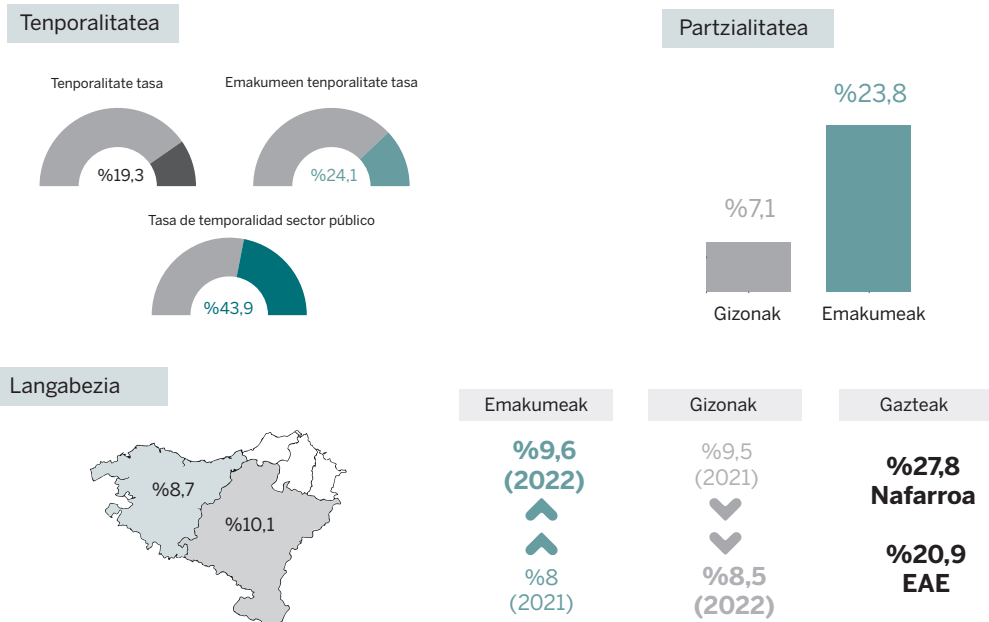
Sektoreen araberrako azterketari dagokionez, zerbitzuen sektoreko okupazioak jaitsiera nabarmena izan zuen aurreko urtearen aldean, zehazki 17.700ekoa izan zen jaitsiera. Urte arteko enpleguaren sorrera eraikuntzan (+12.800) eman zen; industrian (+1.600) eta nekazaritzan (+700), aldiz, ia ez zen mugitu landunen kopurua.

Kontratuen behin-behinekotasunari erreparatzen badiogu, ikusi dezakegu azken urtean kontratu mota hori zuten pertsonak 59.400 gutxiago izan zirela, eta iraupen mugagabekoak, berriz, 70.200 gehiago. Ondorioz, behin-behinekotasun-tasa %19,3ra jaitsi zen (behin-behinekotasunari buruzko datuak puntako gaien aztertuko ditugu, 2022ko kontratazioaren azterketaren bidez). Alde horretatik, emakumeek prekaritate handiagoa pairatzen dute, behin-behinekotasun-tasa %24,1ekoa izan baitzen. Behin-behinekotasuna murriztu arren, sektore publikoko tasak oso altua izaten jarraitu zuen, batez ere EAEn, %43,9ra iritsi baitzen. Nolanahi ere, puntako gaiaren atalean ikusiko dugun bezala, lan-erreformak prekaritatearen zuritze estatistikoa eragin du.

Emakumeei gehien eragiten dien beste gai bat lanaldi partzial ez boluntarioa da. Lau emakumetik ia batek (%23,8) lanaldi partzialeko kontratua izan zuen 2022ko azken hiruhilekoan. Gizonen artean, berriz, tasa %7,1ekoa izan zen. Hori da emakumeek lan-eremuan jasaten duten diskriminazioaren beste erakusgarri bat.

Enpleguaren adierazleak 2022an

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda EIN eta Eurostateko datuekin

4.2. Langabezia zertxobait bat igo zen

2022. urtea 122.900 pertsona langabaturekin amaitu zen Hego Euskal Herrian, horrek esan nahi du 3.000 langabetu gehiago izan zirela 2021. urtearekin alderatuta. Langabeziaren igoera emakumeen artean gertatu zen, 8.900 pertsonako gehikuntzarekin.

HEHko langabezia-tasa orokorra %9raino igo zen (%8,7 EAEn eta %10,1 Nafarroan). Emakumeen artean, adierazitako igoeratik, tasa %9,6ra igo zen, gogoratu dezagun duela urtebete %8an zegoenean. Gizonen datuei dagokionez, tasa puntu bat jaitsi zen azken urtean, %9,5etik %8,5era, hain zuzen.

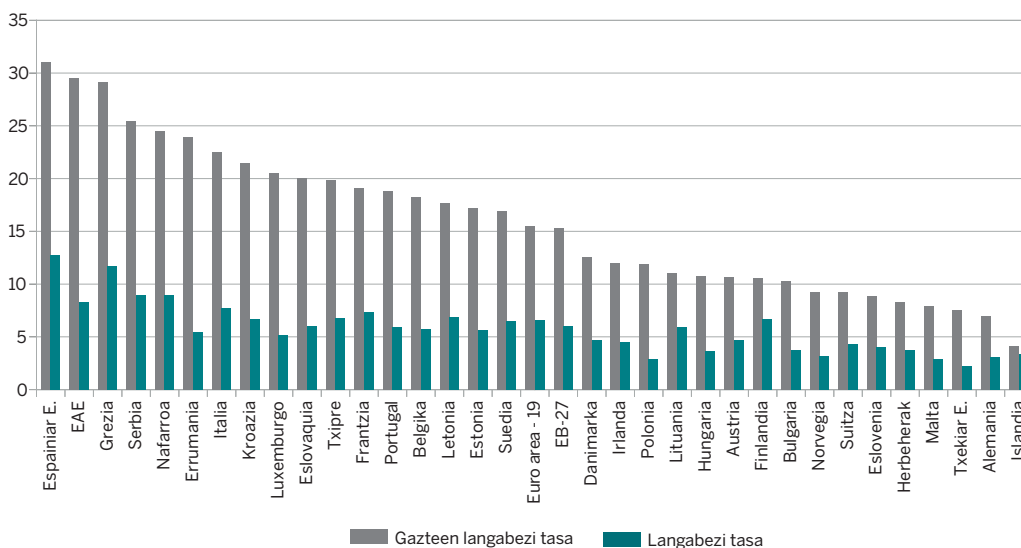
Gazteen langabeziari buruzko datuek gure lan-merkatuaren egiturazko arazoa erakusten dute. Azken hiruhilekoan langabezia-tasa %22,7koa izan zen HEHn. Bereziki kezagarria da Nafarroako egoera, gazteen langabezia %27,8koa izan baitzen, hau da, ia 10 puntu igoera eman zen aurreko urtearekin alderatuta. EAEn egoera zertxobait hobea izan zen, azken urtean %27,1etik %20,9ra jaitsi baitzen. Hala ere, bi lurraldeek Europar Batasuneko baina tasa handiagoa dute, jarraian ikusiko dugun bezala. Gazteen langabezia krisi-garaian nabarmentzen den arazoa da, baina egiturazkoa da, 2008ko krisiaz geroztik langabezia-tasa ez baita %20tik jaitsi.

4.3. Europaren atzetik jarraitzen dugu

Beste behin ere, 2022ko hirugarren hiruhilekoko Eurostaten datuek (eskuragarri dagoen azkena) erakusten digute urrun gaudela Europako herrialde garatuenetatik. Langabezia-tasa %8,5ekoa izan zen HEHn (%8,3 EAE n eta %9 Nafarroan), eta Europar Batasuneko batez bestekoa %6koa izan zen. Estatu espainiarrean, Serbian eta Grezian bakarrik izan ziren datuak okerragoak.

Europarekin alderatuta, gazteen langabezia-tasa ere bereziki kezkarria izan zen. Europako hirugarren hiruhilekoko azken datuen arabera, EAE langabezia gaztearen podiumean kokatu zen (%29,4), Espainiako Estatuaren atzetik soilik. Nafarroa ere zerrendako txarrenen artean zegoen, %24,7ko portzentajearekin. Al-diz, Europako tasaren batez bestekoa %15,3koa izan zen, eta Alemaniak edo Herbehereek %7ra eta %8,3ra jaitsi zuten tasa.

Gazteen langabezia-tasa eta langabezia-tasa GEHn eta Europan (2022ko 3T)

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda EIN eta Eurostateko datuekin

5. Pobretze prozesua

Bizitzaren kostua garestitzeak eta soldatak KPlarekin ez eguneratzeak langile klasearen pobretzea eragin zuen 2022. urtean. Atal honetan, soldaten geldialdia, KPlaren gorakada, aurrezkiaren amaiera eta, azkenik, Euriborraren igoeran eragin duen interes tasen igoera aztertuko ditugu.

5.1. KPlaren oso azpitik daude soldatak

Atal honetan aztertzen dugun lehen elementua soldatena da. Nahiko genukeen informazio guztia izan ez arren, baditugu erosteko ahalmenaren galera islatzen duten datu batzuk. Hurrengo atalean ikusiko dugun bezala, inflazioak %5,7ko urte arteko igoerarekin itxi zuen urtea. Beraz, pertsonak erosteko ahalmena gal ez zezaten, soldata-igoerak gutxienez ehuneko horretakoa izan beharko luke.

Lan eta Gizarte Segurantza Ministerioaren argitalpenaren arabera, abenduko hitzarmenek %5,07ko soldata-igoera izan zuten EAEn eta %4,49koa Nafarroan. Igoera horiek, alde handiarekin, Estatuko handienak izan ziren (Estatuko batez bestekoaren igoera %2,78koa izan zen). Hori Hego Euskal Herrian dugun indar sindikalaren ondorioz gertatu zen, gutxienez KPlaren soldata-igoerak eskatzen ditugulako eta borrokatzeko estrategia argia dugulako. Hala ere, igoerarik handienak izan ziren arren, egia da ez zela KPlra iritsi, eta baita ere aipatu behar da soldata-igoerak 228.719 pertsonari bakarrik eragin ziela (HEHn, 2022an, batez beste 1.065.00 soldatapeko izan zirenean).

Baina, egoera, zifra horiek adierazten dutena baino larriagoa da. Lan Harremanen Kontseiluak (LHK) EAEn emandako datuen arabera, EAEn eragina duten hitzarmen kolektiboen soldata-igoera %4,08koa izan zen. LHK-k ere adierazi du langileen %45,4k bakarrik zuela hitzarmena indarrean abenduan, %47,4 luzatuta edo berritzeko zain zeuden, eta %7,2k eroritako hitzarmenak zituzten.

Horretaz gain, administrazio publikoen zerbitzura dauden langileei %2,5eko igoera soilik ezarri zitzairen, bi urtez jarraian KPlaren oso azpitik. Lanbide arteko gutxieneko soldatari dagokionez, 2022rako igoera %8koa izan zen eta pentsioen igoera %8,5ekoa. Hala ere, gogora dezagun iaz LGSren igoera %3,4koa izan zela eta pentsioen igoera %3,5ekoa, KPlaren oso azpitik (%6,5).

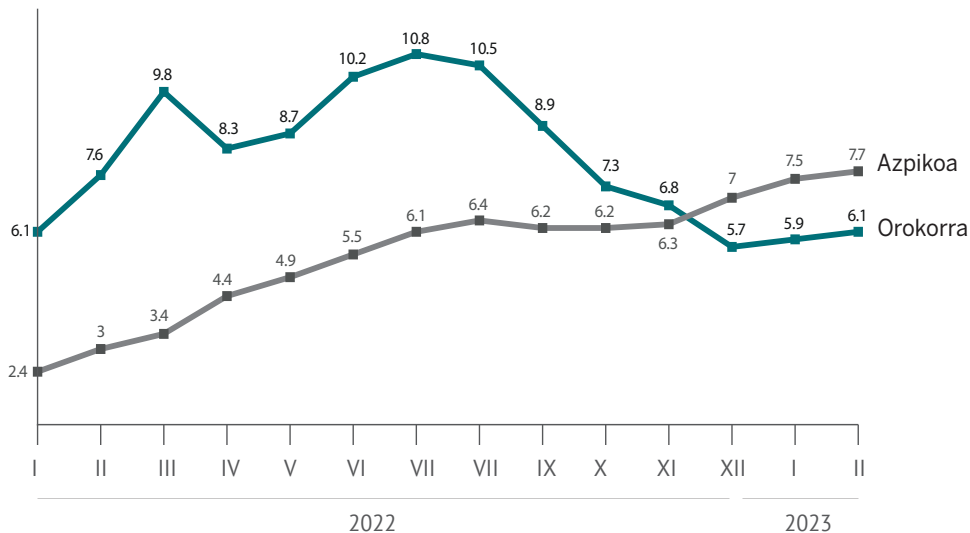
5.2. Inflazio errekorra 2022an

2022. urtea KPlaren %8,4ko batez bestekoarekin itxi zen, hau da, azken 35 urteetako kopururik altuena. KPI orokorra %10,8ra igo zen uztailean, azken hamarkadetatik ikusten ez zer zifra, eta hortik aurrera, urte amaierara arte, jaisten joan zen. KPIa %5,7an kokatu zen abenduan, eta azpiko inflazioa, aldakortasun handia duten prezioak kontuan hartzen ez dituen, hala nola elikagai freskoak edo energia (gasolina, elektrizitatea, gasa), etengabe hazi zen, urtea %7an itxi arte.

Hala ere, 2023ko lehen bi hilabeteetan KPIa lau hamarren igo da, %6,1eraino, eta azpikoa inoiz ikusi gabeko erregistroetara igo da, %7,7ra. Azpikoaren igoerak esan nahi du enpresek prezioak igo dituztela nahiz eta energia-kostuen eta lehengaien prezioa murriztu (otsailean izan ezik) diren.

KPI orokorraren eta azpikoaren eboluzioa espainiar Estatuan

16. orr.

Iturria: EIN

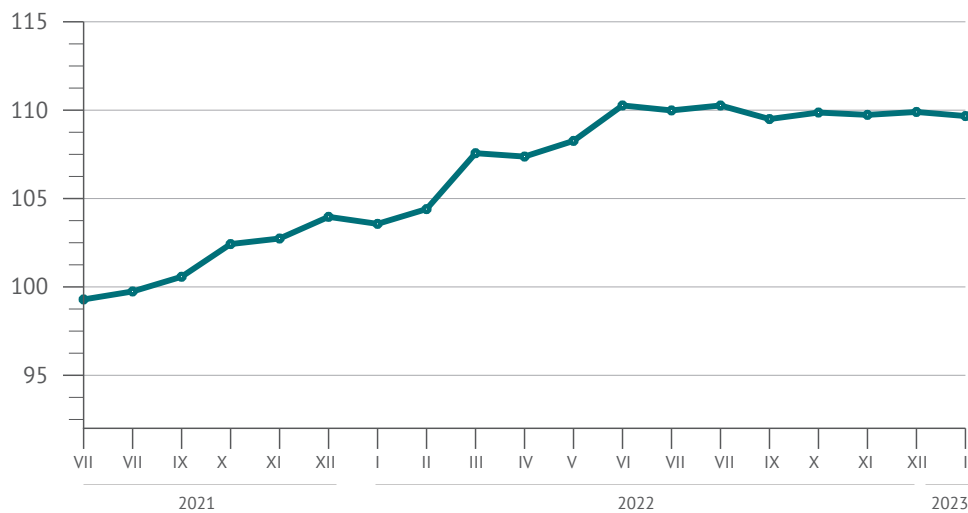
Aurreko grafikoan ikus daitekeenez, KPIaren tasa 2022ko bigarren seihilekoan %5etik gora kokatu zen. Hala ere, hurrengo orriko grafikoan ikusten da prezioen maila ez dela mugitu 2022ko ekainaz gerotik. Eta nola liteke KPI orokorra maila horietan egotea, baita urtarrean bi hamarren igo izana eta prezioen indize orokorra igo ez izana?

Horren azalpena da KPIa urtearteko tasa dela. Hau da, hilabete bat aurreko urteko baliokidearekin alderatzen du. Hortaz, ez du kontuan hartzen noiz igo diren prezioak urte horretan, eta beraz, prezioen igoera lehenengo hilabeteetan edo azken hilabeteetan gertatzen bada, KPIaren ehunekoa berdina izango da, nahiz eta bi testuinguru oso desberdinetan egon. Eta hori garrantzitsua da moneta-politikak aplikatzeko orduan, ez da gauza bera prezioak igotzen aritzea edo ez.

Beraz, igoerak batez ere martxoan eta ekainean gertatu zirenez, litekeena da prezioetan aldaketa handirik ez badago, hilabete horietan tasa jaiste. Hala ere, KPIa murrizteak ez du esan nahi prezioak murriztu direnik. Esan bezala, alderaketa ez da egingo prezioak baxuenak ziren hilabeteekin, baizik eta prezioak igo ziren hilabete horiekin konparatuko da (horri oinarritzko efektua deitzen zaio). Horregatik, Sanchezen gobernuak dio denbora eman behar dela ikusteko neurriek eragina dutela inflazioaren jaitsieran. Argi dagoena da inflazioa jaitsi egingo dela eta hori lorpen gisa salduko dela, baina eman berri dugun azalpenagatik egingo du inflazioak beherantz. Errealitatea da prezioak %10 baino gehiago igo direla urte eta erdian; eta gogoarazi behar da igoera hori ez dela koiunturala izango. Beraz, badakigu zer dakarren horrek: langile-klasearen pobretzea.

Horretaz gain, aipatzekoa da azken bi hilabeteetako datuek ez dutela seinale positiborik ematen. Urtarri-lean, egia da prezioak murriztu egin direla, baina urte arteko tasa bi hamarren igo da. Horrek esan nahi du aurtengo abendutik urtarriera prezioak 2022an baino gutxiago jaitsi direla, eta hori albiste txarra da. Otsailean, gauzak okerragoak dira, energiaren prezioak berriro igo dira eta elikagaiek ere gora egin dute. Beraz, ikusiko dugu ea bigarren atalean adierazi ditugun aurreikuspenak betetzen diren.

Prezio-mailaren bilakaera espainiar Estatuan

Iturria: EIN

Atal honetan ere behar-beharrezko artikulua aztertu behar ditugu. ELAk askotan ohartarazi du inflazio altuak klaseari buruzko irakurketa argia duela, ez baitu eragin berbera pertsona guztiengan. Diru-sarrera txikiagoak dituzten etxeek proportzio handiagoan kontsumitzen dituzte ondasun eta zerbitzu mota horiek, hala nola elikagaiak, alokairuak, elektrizitatea eta gasa. Eta, hain zuzen ere, ondasun- eta zerbitzu-talde horietako batzuk igo ziren gehien 2022an. 2023ko urtarilean elikagaien igoera %15,4koa izan zen. Jarraian, elikagai batzuen igoerak azaltzen dira:

Prezioen urte arteko igoera 2023ko urtarilean

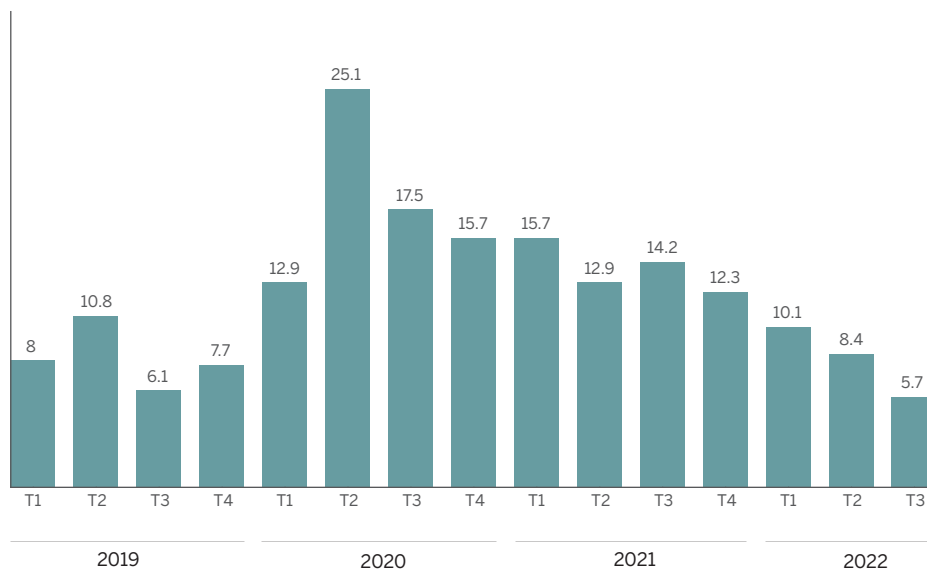
Azukrea	Esne osoa	Oliba olio	Arrautzak
			
+%52,1	+%33,4	+%30,5	+%27,2
Gazta	Arroza	Hegazti-okela	Ogia
			
+%20,5	+%19,6	+%14,4	+%13,5

5.3. Aurrezkiaren amaiera

Lehen ikusi dugun bezala, hazkunde ekonomikoa nabarmen motelduko da, besteak beste, familia-etxeen kontsumoa murriztuko delako. Eta hori gertatuko da familia askok pandemian zehar lortutako aurrezkiak erabiliz aurre egin ahal izan diotelako inflazioari. Neurri murriztaileek aurrezki-tasa handitu zuten, ezin baitzen ia kontsumitu. 2020ko bigarren hiruhilekoan %25era iritsi zen (10 puntu baino gehiagoko igoera 2019ko azken hiruhilekoarekin alderatuta).

2022ko lehen seiuhilekoan, aurrezki-tasa nahiko altua izan zen. Hala ere, hirugarren hiruhilekoko-inflazio handiaren ondorioz, familiak agortu egin zuten 2020an lortutako aurrezkiak. NDF edo Munduko Bankua bezalako instituzioek arazo hori azpimarratu dute, familiak egoera zail baten aurrean daude une honetan, 2023rako inflazio-mailak oraindik handiak direlako eta ez dutelako baliabide propiorik izango kontsumoari aurre egiteko.

Aurrezki-tasaren eboluzioa espainiar Estatuan (%)

Iturria: EIN

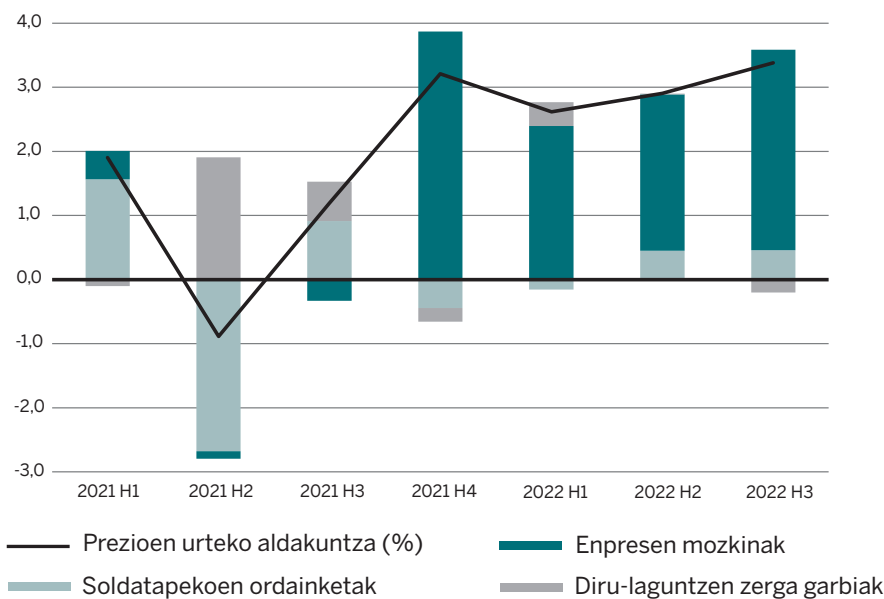
Lan-prekarietatea dela-eta aurrezpenik metatu ezin izan zuten beste familia asko pobretze-prozesu batean murgilduta daude, eta, horren ondorioz, ezin dira baldintza egokietan bizi (pobrezia energetikoa, dieta ez hain askotarikoa eta osasungarria, etxeko gastuei aurre egiteko arazoak).

5.4. Interes-tasen eta Euriborraren igoera

Aurreko Egoeraren Azterketan adierazi genuen bezala, inflazioa Ukrainako gerrari soilik egozten saiatu arren, prezioen igoera duela urtebete baino gehiagotik hasi zen kezkarria izaten. Eskaintza-inflazioa zen nagusi, hau da, produktu edo lehengai jakin batzuen eskaintza ez zen nahikoa haien eskaerari erantzuteko, edo gero eta zailagoa zen beharrezko materialak ateratzea, eta horrek garestitzea ekarri zuen. Ildo horretan, inflazioaren arrazoiak ez dira soldaten igoeragatik ematen, eta ez dira duela hamar urte baino gehiagotik aplikatu den moneta-politikaren ondorio. Aitzitik, horren arrazoiak hornidura-arazoezin, baliabide energetikoen prezioen igoerarekin eta egiturazkoak diren beste ekoizpen-faktore batzuekin lotuta daude (planetaren muga fisikoak eta materialen krisia, esaterako).

Hala ere, azken hilabeteetan beste jatorri bat duen inflazioa ikusten ari gara: enpresa-irabaziak. Enpresek kostu guztia azken preziora bideratu dute, baita marjinak handitu ere pandemian galdutako guztia berreskuratzeko. Horrela, bigarren txandako ondorioak bultzatzen ari dira, azpiko inflazioak eta BPGren deflaktoreak adierazten duen bezala. Grafikoan ikus daitekeenez, inflazioaren jatorria enpresa-marjinetatik dator, eta soldatapekoen ordainsariak, berriz, ez du prezioen gorakadan eragin.

Estatu espainiarreko BPGren deflaktorearen aldakuntzaren determinatzaileak, 2021 H1 – 2022 H3

Iturria: Intermon Oxfam

Arrazoiak horiek diren arren, Europako Banku Zentralak interes-tasa etengabe igotzeko politikarekin jarraitzen du, bost aldiz igo ditu azken urte erdian. Une honetan, diruaren prezioa %3an dago (zifra hori ez zen 2008tik lortzen). Erakundeak berak baieztatu du tasak igotzen jarraituko duela datozen hilabeteetan, aitortu arren tasen igoerak inflazioan eraginik ez duela izaten ari. Orduan, zergatik igotzen du EBZk diruaren prezioa? Europako Banku Zentralak inflazioaren azalpen monetarista hartzen duelako bere baitan. Horren arabera, inflazioa gehiegizko diru-eskaintzagatik gertatzen den fenomeno monetarioa da. Beste hitz batzuekin azalduta, banku zentralak diru gehiegi sartu dutelako ekonomian eta, ondorioz, diru gehiago dagoelako ondasun eta zerbitzu berberen atzetik. Hori gertatzen denean, prezioak igo egiten dira. Beraz, prezioak murrizteko beharrezkoa da eskaria murriztea, mailegua garestituz eta dirua familiei eta inbertitzaileei iristea zailduz, familiek kontsumoa eta inbertsioa murriztu ditzaten.

Baina, esan bezala, horiek ez dira inflazioaren benetako arrazoiak. Grafikoan ikus daitezenez (EAEkoa da, baina Europar Batasunaren zifrak oso antzekoak dira), familien azken kontsumo gastua ez da pandemiaren aurreko mailara iritsi, eta gainera, BPGaren bilakaeraren azpitik aurkitzen da. Beraz, agerikoa da ez dela eman gehiegizko eskaririk.

EAEko etxeetako unitateen kontsumoaren eta BPGaren bilakaeraren grafikoa (Indizea 100 = 4H 2019)

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda Eustateko datuekin

Inflazioaren arrazoiaren eta EBZk egindako politiken arteko deskonexio horrek helburu argia du: kapitalaren interesak defendatzea (batez ere bankuen sektorearenak), ustezko independentzia alde batera utzi, eta herri-klaseei kalte egitea eginez. Ondorio horiek agerikoak dira (aurrerago aztertuko dugu) bankuen onurak eta interes-tasen igoerak langile-klasearen bizi-baldintzetan dituen ondorioak aztertzean. Eta nabarmenagoa da EBZko Batzorde Exekutiboko kide batek, Isabel Schnabelek, esan zuenean lehen adierazi duguna: alde batetik, enpresen irabaziek inflazioa handitzea eragiten dutela, eta, bestetik, orain arte interes-tasen igoera ez dela baliagarria izaten ari inflazioa geldiarazteko.

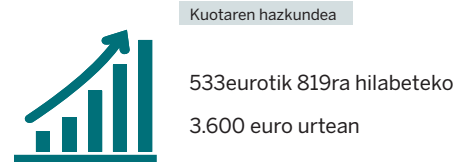
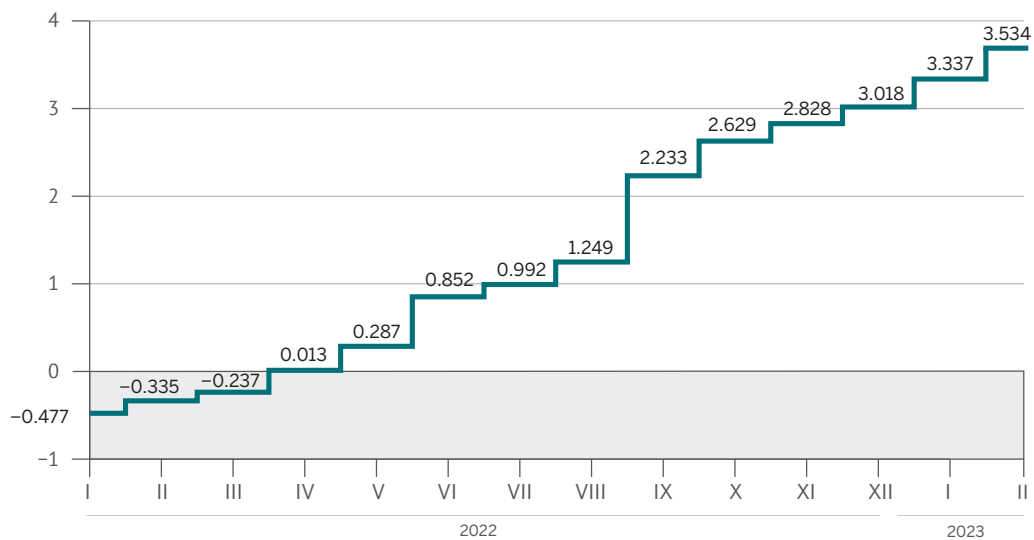
Hala ere, baliteke EBZk azkenean inflazioa murriztea lortzea, baina ordainetan atzeraldia eragitea. Horrek porrotak, langabezia eta langile-klasearen pobretze handiagoa ekarriko ditu. Eta ez da interpretazio bat. EBZk jakinarazi zuen interes-tasa altuenek eskaria deprimitu eta etorkizuneko inflazioaren arriskutik babesteko borondatea duela.

Zentzu horretan, azter dezakeguna da politika perbertso horiek langileria bizi-baldintzetan eragiten duten kaltea EBZ interes-tasen igoerarekin hasi zenetik, Euriborra duela urtebete 0,5 puntu negatibotik 2023ko otsailean % 3,5etik gora egotera igaro da, maximoa 2008tik.

Otsaileko datuak, Euriborraren batez bestekoa %3,534 izanik (eta igotzen jarraitzen du), hipoteka aldakorra duten pertsonen beren gain hartu behar duten kuotaren igoera izugarria erakusten du, urteko 3.600 eurotik gertu egongo litzatekeena batez besteko hipotekaren kasuan. Euriborrak gora egiten jarraitzen duen heinean, familiek ordaintzen duten hipoteka-fakturak ere gora egingo du. Eta ez bakarrik hipoteka aldakorretan, interesen igoerak ere garestitzea dakar hipoteka finko berri bat ezartzerakoan.

Zehazki, 150.000 euroko hipoteka bati, 25 urteko epearekin eta euriborraren gaineko %1eko diferentzialarekin, %0,523ko interes efektiboa aplikatzen ari zitzaien. Urtarrileko berrikuspenarekin, finantzaketaren kostua %4,337koa izango da. Hileko kuota 533 eurotik 819 eurora igoko da.

Euriborraren eboluzioa eta bataz besteko hipotekaren kostuaren igoera

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda Cinco Díasen datuekin

6. Bankuen negozioia eta zor publikoaren arriskua

Bankuak dirua irabazten ari dira familiei gehiago ordainaraziz, beren produktuen eta komisioen mota guztietako prezioek garestitzen dituzte eta hipoteka garestitzen ari dira. Hala ere, ez da gauza bera gertatzen bezeroei dirua bankuan gordetzeagatik eskaintzen dizkieten interesekin. Izan ere, EBZren arabera, Espainiako bankuak dira, irlandarraren eta portugaldarraren atzetik, bezeroei interes gutxien ordaintzen dietenak aurreztutako diruagatik. Euroguneko bankuek Espainiako bankuek baino %70 gehiago ordaintzen dute.

Azkenik, ez da ahaztu behar interes-tasen igoerak ere ondorioak izango dituela maila makroekonomikoan, herrialdeek diru gehiago ordaindu beharko baitute zorragatik. Estatuak gastu publikoa handitu dute eta zor-maila oso handia da dagoeneko.

Espainiako Estatuak, EBko herrialde zorpetuenetako bat eta pandemia aurretik zor publikoa handituko zaien herrialde horien adibide bat da. Abenduan, Espainiak mailegu berririk ez eskatzea eta zegozkionak amortizatzea erabaki zuen, BPGarekiko zor publikoaren ratioa minimizatzen saiatzeko. Gainera, zorraren zenbatekoan ez da kontuan hartu administrazioen arteko zorra, eta BPGaren hazkundera ohi baino handiagoa izan da. Faktore horiei esker, zor publikoa BPGaren %113,1era jaitsi da.

Hala ere, ehuneko oso handia izaten jarraitzen du, eta, gainera, 2023tik aurrera gorakada eragin dezaketen faktoreak daude. Hasteko, ikusi dugunez, BPGa nabarmen motelduko da datozen bi urteetan. Eta zorrari dagokionez, Espainiako Estatuak kopuru handiagoa amortizatu beharko du 2023an, eta interes handiagoak ordainduta amortizatu beharko du.

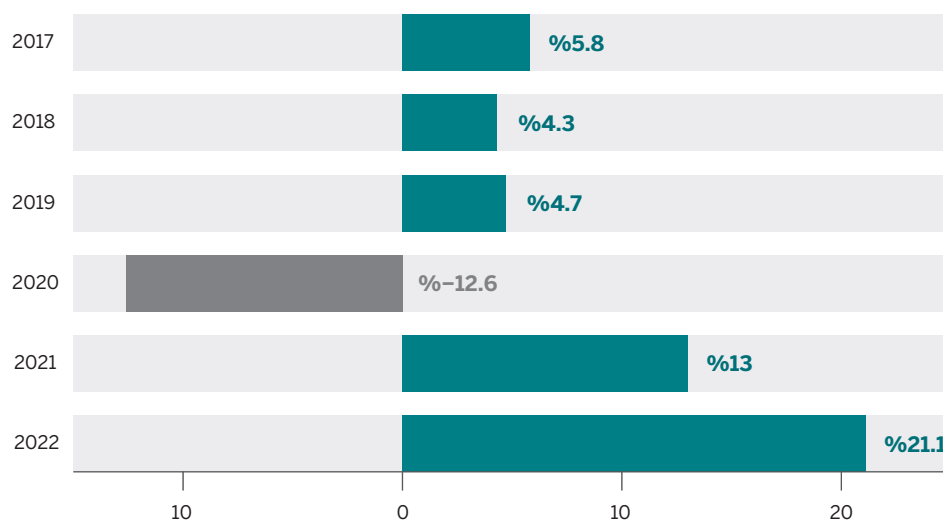
7. Enpresa-onurak eta aberastasuna

2022. urtean, desazelerazioa eman zen arren, hazkunde ekonomiko handiko urtea izan zen. Hala ere, horrek ez du esan nahi aberastasun hori modu ekitatiboan banatu zenik. Enpleguari eta soldaten bilakaerari buruzko datuek argi uzten dute langile klaseak ez zuela hazkunderik izan. Aldiz, enpresa-marjina eta irabaziei buruzko datuek erakusten dute enpresak izan zirela, beste behin ere, sortutako aberastasunaz jabetu zirenak.

Aurreko Egoeraren Azterketan ikusi genuen lbexeko enpresa handiek 2021eko mozkin handiak mantentzen zituztela (errekor izan zirenak). 2022ko enpresa-marjinak ez ziren enpresa handienak bakarrik izan. Espainiako Zerga Agentziaren datuen arabera, 2022ko hirugarren hiruhilekoan enpresa-marjinak %10,4ra iritsi ziren, 2019ko laugarren hiruhilekoan baino %20 gehiago. Datu horiek milioi bat enpresa baino gehiagoren laginaren emaitza dira, eta, Hego Euskal Herriko enpresei buruzko informazio bera ez izan arren, gure errealitatera estrapolatzeko moduko egoera dela uste dugu.

Idea hori berresten duten beste iturri batzuk ere badaude, hala nola Espainiako Bankuaren azken buletinak eskaintzen duena. Enpresen lagina askoz ere txikiagoa izan arren (900 enpresa baino gehixeago) eta tamaina handiagoko konpainiekiko nolabaiteko joera egon daitekeen arren, datuek erakusten dute finantzazkoak ez diren konpainien irabaziak (Balio Erantsi Gordinetik aurrera) %21 hazi zirela batez beste 2021eko datuekin alderatuta, hirugarren hiruhilekora arte. Irabazi horiek hiru arrazoi nagusirengatik eman ziren: jarduera ekonomikoaren susperraldiagatik, enpresek prezioak igo dituztelako eta lan-kostuak ez direlako enpresa horien marjinen proportzio berean igo. Txosten horren arabera, mozkinen igoera kostuarena baino hiru aldiz handiagoa izan zen.

Faktoreen kostuaren balio erantsi gordina (BEG edo mozkinak)

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda Espainiako Bankuaren datuekin

Ibex-eko enpresa handiek aberasten jarraitu zuten urte osoan. Aurreko Egoeraren Azterketan ikusi genuen, lehen sei hilekoko datuekin, eta orain ikus dezakegu, enpresek kontabilitate-emaizak iragartzen dituzten heinean (enpresa batzuek ez dituzte emaitzak argitaratu txosten hau argitaratzeko unean).

Bereziki deigarriak eta iraingarriak dira banka- eta energia-sektoreetako enpresen onurak; izan ere, langile klasearen bizi-baldintzei kalte eginez lortu dituzte, neurri handi batean. Lobby horiek, gainera, enpresa horien gehiegizko irabaziak zergapetuko dituen zerga berria atzera botatzen saiatu dira. Azkenik, justiziak ez du bere errekurtsua onartu.

Enpresen irabaziak 2022 urtean

24. orr.

%+62	%+53	%+38	%+38	%+28	%+18
 Sabadell	 Kutxabank	 LABORAL Kutxa	 BBVA	 bankinter.	 Santander
859 M €	330 M €	150 M €	6.420 M €	560 M €	9.605 M €
%+60 bere errekor historikoa	%+70	%+36	%+26	%+12	
 Petronor	 REPSOL	 Naturgy	 endesa	 IBERDROLA	
470 M €	4.251 M €	1.649 M €	2.398 M €	4.339 M €	

Iturria: Enpresen emaitza kontableak 2022an

Lehen esan bezala, enpresa-mozkinek inflazioa handitzen lagundu dute Europa osoan. Intermon Oxfam-ek, "Aberatsenaren legea" izeneko txostenean, gutziaren inflazioa izendatu du. EBZko Batzorde Betearazleko kideek askotan errepikatu dute enpresen irabaziak funtsezko faktorea izan direla inflazioan.

PUNTAKO GAIA

2022ko kontratazioaren analisia

25. orr.

Sarrera

Urtebete baino gehiago igaro da 2021eko abenduaren 30etik, azken lan-erreformaren dekretua onartu zenetik. Lan-erreforma hori hauteskunde-promesa bat ez betetzearen ondorio izan zen. PSOEk eta Unidas Podemosk 2012ko Rajoyren erreforma indargabetzeko konpromisoa hartu zuten, lan eta gizarte eskubideen murrizketa ekarri baitzuen erreforma horrek, negozioazio kolektiboaren estatalizazioa barne. Hala ere, horietako elementu kaltegarrienetako asko sendotu egin dira erreforma berriarekin, eta prekarietatea iraultzeko aukera galdu da. Gogoratu behar da lan-erreforma berria elkarriketa sozialaren esparruan onartu zela, CCOO eta UGT sindikatuen eta patronalaren parte-hartzearekin.

Kontratuen estatistikak

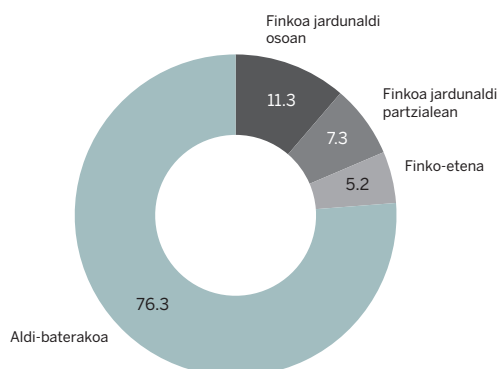
2022an 1.150.040 kontratu egin ziren Hego Euskal Herrian, horietatik 815.719 EAEn eta 334.321 Nafarroan. Kontratuak ia berdin banatu ziren gizonen eta emakumeen artean. Zehazki, gizonek kontratuen %49,6 sinatu zuten, eta emakumeen %50,4.

Kontratuen %76,3 aldi baterakoak izan ziren

Erreforma berriaren helburu teorikoetako bat kontratazioan dagoen behin-behinekotasun handia konpontzea zen; izan ere, behin-behinekotasuna prekarietatearen oinarri nagusietako bat da. Horrelako kontratuetan dauden pertsonen ezin dute beren bizi-proiektua modu duinean garatu, enpleguaren ezegonkortasuna dela eta. Gainera, aldi baterako lanak dira krisialdian suntsitu diren lehenak, eta, oro har, okerrago ordaintzen dira.

Datuek erakusten dute kontratazio mugagabeak gora egin zuela 2022an. Hala ere, kontratu gehienek aldi baterakoak izaten jarraitu zuten. SEPEren datuen arabera, sinatutako lau kontratutik hiru baino gehiago (%76,3) aldi baterakoak izan ziren. Gainerakoak, hau da, %23,7 bakarrik izan ziren mugagabeak. Kontratu mugagabeen artean, kontratu guztien %7,3 lanaldi partzialekoak izan ziren, % 5,2 aldizkako kontratu finkoak, eta soilik kontratuen %11,3 izan ziren lanaldi osoko kontratu mugagabeak. Beraz, 2022an, hamar kontratutik bat bakarrik izan zen mugagabea lanaldi osoan.

HEHn sinatutako kontratuak 2022an (%)

Iturria: SEPE

Aldi baterako kontratuen % 75ek hilabete baino gutxiago iraun zuten

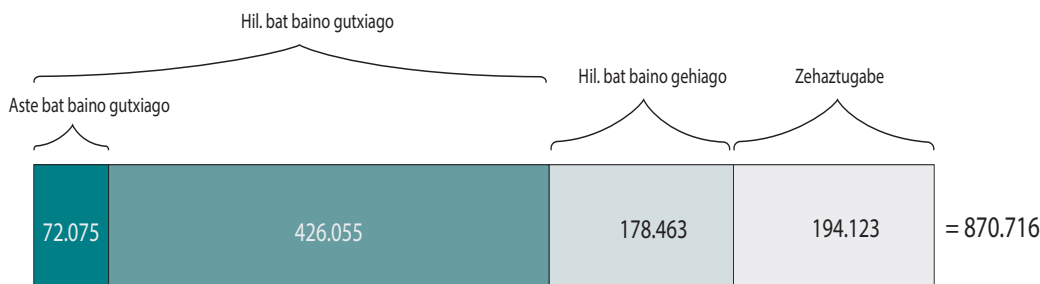
Ikusi dugunez, kontratuen behin-behinekotasuna handia da oraindik, 2022an mota horretako 876.908 kontratu egin ziren guztira. Aldi baterako kontratuen artean, % 63,4 produkzioaren gorabeherengatik egindako behin-behineko kontratuak izan ziren. Arau berria gorabehera, kontratu mota horietan iruzurra dago oraindik, bai kontratu horiek erabiltzeko gehienezko epeengatik, bai kausalitaterik ezagatik.

Kontratuen iraupenari dagokionez, SEPEk ez du daturik ematen HEHko batez besteko iraupenari buruz. Hala ere, iraupenari buruzko informazio partziala dago. Datu estatistikoetan 676.593 kontratuen informazioa dago, gainerakoak (194.123) zehaztugabeak izan ziren. Kontratu zehaztugabe horietako gehienak (131.548) ordezkapenak dira, eta, beraz, pentsa dezakegu haien iraupena ez dela luzeegia.

Analisiak erakusten du behin-behinekotasunaren arazoa bere horretan jarraitzen duela oraindik. Informazioa dagoen kontratuetatik 498.130ek (72.075 + 426.055) hilabetetik beherako iraupena izan zuten, hau da, informazioa dagoen 4 kontratutik 3k hilabetetik beherako iraupena izan zuten. Nabarmendu beharreko beste datu bat da informazioa dagoen kontratuen %10,7k, hau da, 72.075ek, 7 egun baino gutxiago iraun zutela.

Datu horiek esan nahi dute iruzurra ohikoa dela oraindik ere. Errealitateak erakusten digu bai enpresetan, bai administrazio publikoan bertan ohikoa dela langileek aldi baterako kontratu bat bestearen atzetik kateatzea egiturazko langileen beharrei aurre egiteko, langile horiek finko bihurtu gabe.

HEHn sinatutako aldi baterako kontratuen iraupena 2022an

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda SEPEren datuetatik

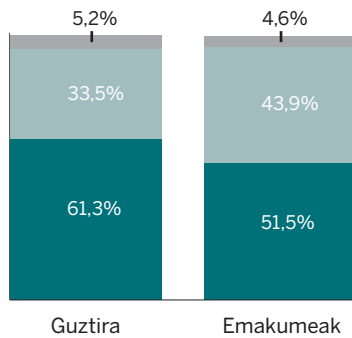
Emakumeek sinatutako kontratuen %44 lanaldi partzialekoak izan ziren

2022an sinatutako kontratuetatik, %61,3 bakarrik izan ziren lanaldi osokoak, %33,5 lanaldi partzialekoak eta %5,2 aldizkako finkoak. Kontratu mugagabea izan zutenen artean, kontratuen erdia baino gutxiago lanaldi osokoak izan ziren, aldizkako langile finkoak %21,7 izan ziren, eta lanaldi partzialekoak %30,7.

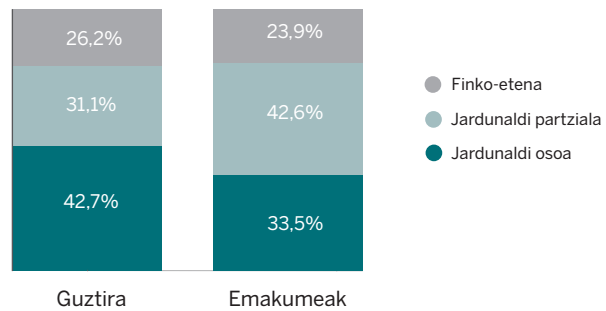
Emakumeek askoz ere ehuneko txikiagoa izan zuten lanaldi osoko kontratazioan. Lanaldi osoko kontratuen ehunekoa %51raino jaitsi zen orokorrean, gainerakoa lanaldi partzialaren (%44) eta aldizkako finkoen (%5) artean banatu zen. Mugagabeen artean, kontratu mugagabeen %36,7 bakarrik izan ziren lanaldi osokoak. Beraz, 2022an emakumeek sinatutako kontratu mugagabeen %43 lanaldi partzialekoak izan ziren, eta %20,3 aldizkako finkoak.

Datuek islatzen dute emakumeek oraindik ere jasaten duten diskriminazioa, bai lan-eremuan, bai familia-eremuan ere. Emakumeak dira etxeko zainketen pisu handiena hartzen dutenak, eta, ondorioz, askok lanaldi partzialean lan egin behar izaten dute edo lanaldia murriztu. Horren ondorioz, diru-sarrerak murriztu egiten dira eta erretiroa kalkulatzeko oinarri arautzailea ere murriztu egiten da.

Kontratuak jardunaldiaren arabera (%)

Kontratu mugagabeak jardunaldiaren arabera (%)

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda SEPEren datuetatik

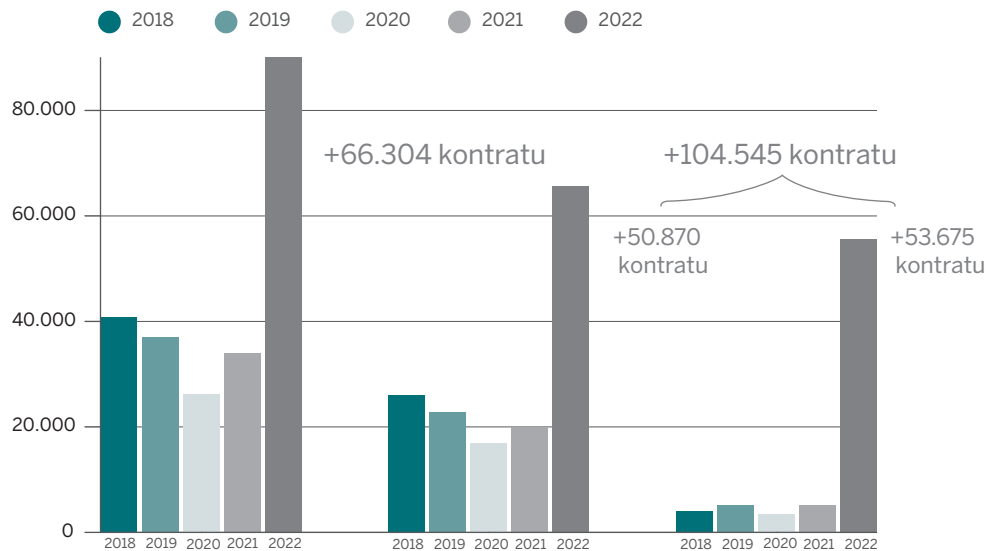
Kontratazio mugagabeak gora egin zuen, baina batez ere modalitate prekarioenetan

2022ko kontratuen artean, 273.132 kontratu mugagabe izan ziren; horietatik 211.973 lehen kontratuak izan ziren eta 61.159 kontratu mugagabe bihurtuak izan ziren. Egia da kontratazio mugagabeak nabarmen egin zuela gora aurreko urteekin alderatuta, 2021arekin alderatuta, kontratu mota horiek %159 handitu ziren. Hurrengo orriko grafikoak azken bost urteetako kontratu mugagabeen bilakaera erakusten du, lanaldi motaren arabera. 2022an, gorakada ikusi da hiru lanaldi moten artean. Lanaldi osoko mugagabeak aurreko lau urteetako batez besteko 63.345 izatetik 129.649 izatera igaro ziren. Lanaldi partzialeko mugagabeak 32.783 izatetik 83.653 izatera igaro ziren. Aldizkako finakoak, berriz, 5.545 izatetik 59.220 izatera.

Aipatzekoa da kontratu finko etenen kopuruaren hazkundea lehen baino askoz ere modalitate malguagoetan gertatu zela. 2022ra arte, kontratazio hori sasoiko enplegua estaltzeko erabiltzen zen; orain, benetako lanik gabe eta soldatarik gabe kontratatutako pertsonak edukitzeko modu bat da, enpresen nahierara egindako deiak jasotzeko zain. Britainia Handiko 0 orduko kontratuaren translazioa da, erabateko malgutasuna enpresentzat eta prekaritatea kontratatutako pertsonentzat.

Beraz, esan dezakegu, lanaldi partzialaren eta aldizkako finkoen igoerak nabarmen gainditu zuen lanaldi osoaren igoera.

Kontratu mugagabeen bilakaera, lanaldi motaren arabera

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoak eginda SEPEren datuetatik

Estatistiken zuriketa

Kontratazio mugagabeen estatistikak zuritzeko balio izan duten beste elementu batzuk ere badaude. Horietako bat probaldia amaitu baino lehen kaleratzen diren langile mugagabeena da. Ez dago HEHrako datu berezirik, baina Espainiako estatuan horrelako egoerak zazpi aldiz biderkatu dira lan-erreforma indarrean jarri zenetik, eta horrek pentsarazten digu antzeko zerbait gertatzen ari dela gure lurraldean.

Formalki, pertsona horiek kontratu mugagabea dute, baina, praktikan, aldi baterako kontratua zuten langileek baino eskubide gutxiago dituzte. Horrelako egoeretan, oso zaila da langileak justifikatzea enpresak ez duela kaleratzeko arrazoirik eta, gainera, ez duela eskubiderik kaleratze mota horrengatik kalte-ordaina jasotzeko.

Zuriketaren beste adibide bat eraikuntza da, sektore horretan kontratazio motak salbuespen batzuk baitzituen obrako eta zerbitzuko aldi baterako kontratua sektore horren beharretara egokitzeko. Lan-erreformarekin, kontratu mota horiek mugagabeak bihurtu dira, baina behin-behinekotasunak indarrean jarraitzen du, izan ere, obra amaitzean, enpresak erraztasun handiak ditu kontratua amaitzeko.

Ondorioak

Esaten zen lan-erreformak kontratazioaren prekarietatearekin amaituko zuela, batez ere behin-behinekotasuna murrizteari dagokionez. Hala ere, esan dezakegu egoera oraindik txarra dela langileentzat. Behin-behinekotasuna da arau orokorra, eta, ikusi dugun bezala, aldi baterako kontratuek oso iraupen laburra dute. Gainera, kontratu asko lanaldi partzialekoak edo aldizkako finkoak dira, eta emakumeei eragiten die bereziki. Kontratazio mugagabearen datuei dagokienez, ezin dugu ukatu hobetu egin direla, baina igoerak batez ere modalitate prekarioenetan gertatu dira.

Erreformatik prekarietatearen zurrizte estatistikoa ere ekarri du. Beraz, kontratu mugagabea izateak ez du esan nahi enplegu egonkorra eta kalitatezkoa denik. Azkenik, esan behar da 2010eko eta 2012ko erreformatako elementu kaltegarrienetako asko finkatu direla (kaleratzea oso erraza eta merkea da oraindik, eta abar).

